



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Thesavrvs Sacrorvm Ritvvm, Sev Commentaria In Rvbricas Missalis Et Breviarii Romani

In quibus origo cuiusque Ritus, Causæ historicæ, vel mysticæ, ex maiorum ingenio, Theoria, Praxis, Obligatio, & exquisitus Vsus, additis opportunè Decretis omnibus S. Rituum Congregationis, quàm breuissimè explicantur

Gavanti, Bartolommeo

Antverpiæ, 1646

De Symbolo. XI.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40214

is Passionis, quæ legitur in tono Euangelij, & præterquam in Parasceue. Postea si dicendum est, dicitur Credo.

b *Dicitur Euangelium.*] Vox Græca, quæ Latinitate donata sonat bonum nuntium, *Isidor. lib. 1. cap. 11.* accipitur hîc pro textu historię Euangelicæ, quem Apostoli in Missa legebant; quod *Schulring. p. 1. cap. 19.* ex eo Pauli deducit, quod de Luca ait, *Cuius laus est in Euangelio per omnes Ecclesias.* Successores Apostolorum legi curarunt in Missa, vt testantur *Liturgia omnes, & Strabo cap. 22.* Alexander Papa firmavit vsum Decreto, *Radulph. Propos. 23. & Gemma lib. 1. cap. 88.* Est autem Euangelium principale omnium quæ dicuntur in Missa. Sicut enim caput corpori præminet, & illi reliqua consentiunt; ita Euangelium se habet cum toto Missæ Officio, *Ruper. lib. 1. cap. 37.* Verbum Verbi est, Sermo sermonis, & Sapientia Sapientię, *Innocen. III. lib. 2. cap. 47.* Euangelium per annum Hieron. composuit, ex *Gemma lib. 1. cap. 87.* certas enim stas Lectiones Euangelicas legi, testatur *August. Prol. in Epist. Ioan. 1.*

c *Et in principio Euangelij.*] Ita *Ordo Romanus*; vt *populus*, ait, silentium præbeat, attentus & beneuolus fiat; quod ostendit ille per ea verba, *Et cum spiritu tuo.* quod notat *Ruper. l. 1. cap. 36.* Nam & Apostoli salutabant primùm dicentes, *Pax huic domui*, *Gemma lib. 1. cap. 23.*

d *Deinde, Sequentia, &c.*] *Ex Ordine*

Romano, quo docilis etiam fiat idem *populus*, *Ruper. loco citato.* Sequentiæ verò hoc loco est numeri pluralis, id est, ea quæ sequuntur in Textu Euangelicæ, *Durand. lib. 4. cap. 24.*

e *Gloria tibi Domine.*] *Chrysostom. in Liturgia.* Dicat, qui promptior non est, vt cum fructu capiat verba Euangelij, *Gloria tibi Domine.* ita *Amalar. lib. 3. cap. 18.* Vel, qui capiunt, glorificent Dominum, qui mittit verbum salutis, vt dicitur *Act. 11. Ruper. lib. 1. cap. 36.* Vel, sapientiam & sermonem Dei hunc esse omnes nos credentes, clamemus, *Gloria tibi Domine.* ita explicat *S. German. in Theoria rerum Ecclesiasticarum.*

Ante textum Euangelij præmittitur, *In illo tempore*; præterquam, quando est initium Euangelij, vel in primis verbis textus describitur tempus proprium illius narrationis; vt, *Anno quintodecimo, Elisabeth impletum est, &c.*

f *In fine Euangelij.*] Refert *Durand. lib. 4. cap. 24.* varios ritus. Quidam dicebant, *Amen*, hoc est, *verum*, vel *fiat*; alij, *Deo gratias*; alij, *Benedictus qui venit in nomine Domini*: nos Christum laudamus, de quo narratum est in Euangelio. sed verba non sunt antiquiora *Burchardo*, qui ea refert, & ante eum nemo.

g *Præterquã in Parasceue.*] Quæ Christo fuit dies impropetij, non laudis.

De Symbolo. XI.

h *S*ymbolum diciturⁱ post Euangelium¹ in omnibus Dominicis per annum, etiam si in illis fiat de Festo, in quo aliàs non diceretur.^m In tribus Missis de Natiuitate Domini, & deinceps vsque ad Octauam bea-

ti Ioannis Apostoli inclusiue. ^a In Epiphania, & per Octauam. Feria quinta ^o in Cæna Domini. ^p In Paschate Resurrectionis, & per Octauam. ^q In Ascensione Domini, & per Octauam. ^r In Pentecoste, & per Octauam. ^s In Festo Corporis Christi, & per Octauam. ^t In omnibus Festis beatae Mariae, & per Octauas. ^u In Festis duodecim Apostolorum & Euangelistarum, & per Octauas. ^x In utraque Cathedra sancti Petri, & in Festo S. Petri ad Vincula. In Festis Conuersionis & Commemorationis sancti Pauli Apostoli. In Festo S. Ioannis ante portam Latinam. In Festo S. Barnabæ Apostoli. ^y In Festis Inventionis & Exaltationis sanctæ Crucis. ^z In Transfiguratione Domini. ^a In Festis Angelorum. In Festo ^b S. Mariæ Magdalene. In Festis ^c quatuor Doctorum, videlicet Gregorij, Ambrosij, Augustini, & Hieronymi, addito Festo S. Thomæ de Aquino, & S. Bonauenturæ. Item in Festis Doctorum, Athanasij, Basilij, Gregorij Nazianzeni, & Ioannis Chrysostomi. In die ^d Octauarum S. Ioannis Baptistæ, & S. Laurentij. In Festo ^e Omnium Sanctorum, & per Octauam. ^f In Dedicacionibus S. Saluatoris, & SS. Apostolorum Petri & Pauli. In Anniuersario Dedicacionis propriæ Ecclesiæ, & per Octauam. In die Consecrationis Ecclesiæ, vel Altaris. In Festis Sanctorum ^g quibus dedicata est Ecclesia, & ubi ^h habetur corpus vel insignis reliquia Sancti, de quo agitur. In die ⁱ Creationis, & Coronationis Summi Pontificis, & in Anniuersario eiusdem diei. In die & in Anniuersario ^l Electionis & Consecrationis Episcopi. Item in omnibus Festis, ^m quæ in Dominicis, & infra Octauas celebrantur: in quibus ratione Dominicæ & Octauæ dici debet. Item in Festo ⁿ Patroni alicuius loci, vel Tituli Ecclesiæ (non autem alicuius Cappellæ, vel Altaris) & in Festis principalibus Ordinum, & per eorum Octauas, in Ecclesiis tantum illius Ordinis. Item dicitur Credo, in Missis Votiuis, quæ solemniter pro re graui, vel pro publica Ecclesiæ causa celebrantur.

h Symbolum.] Hoc est, indicium, seu signum, seu collatio; quia Symbolum Apostolorum est indicium fidei; eiusdemque regula, & continet omnes articulos eiusdem, *Isid. lib. 2. de Div. Offic. cap. 22.* Hymnologia Catholica, seu Hierarchica Eucharistia, dicitur à Dionys. apud Lindanum ad Liturgiam S. Petri. Symbolum autem, quod recitamus in Missa, non est Apostolorum, quo dinitio Ecclesiæ cantabatur

in Missa, ex *Dion. Areop. cap. 3. de Eccles. Hierar. & habetur in Liturgia sancti Petri.* neque est Nicænum, quod deinde recitari iussit in Missa S. Marcus, qui sancto Siluestro successit, ex *Bernone cap. 25. de Offic. Missæ.* quod tamen negat Baron. anno 325. & probat ex *Ruffino in Symbolum*: sed est Constantinopolitanum, cum additione, *Filioque procedit*, facta in Concilio Toletano sub Leone I. ex *Baron. an-*

no 447. seu in Concilio Rom. à Damaso, vt probat *Steph. Dur. lib. 2. c. 24.* & optimè. Quod Symbolum idem Damasus Papa dici decreuit, ex *Ruper. lib. 2. cap. 21.* & quasi esset aptius modulis sonorum, inquit *Strabo c. 22.* Neque est tamen Constantinopolitanum purum, sed dici potest Ecclesiasticum, ex *Demochare Tom. 4. cap. 15.* Purum enim à Gregorio Nysseno scriptum fuit, & approbatum in Concilio Constantinopolitano, ex *Niceph. l. 12. cap. 13. de quo Baron. anno 381.* quod paulò diuersum est ab eo quod dicimus. Romæ verò non dicebatur, vt ex mox dicendis patebit.

i *Post Euangelium.*] Ex decreto sancti Marci Symbolum post Euangelium dicitur, *Radul. Propos. 23.* vt per sanctum Euangelium corde credatur ad iustitiam, & per Symbolum ore fiat confessio ad salutem, *Strabo cap. 22.* omnes enim errorum impietates perfidiæque blasphemias calcatur, & ob hoc in vniuersis Ecclesiis pari confessione à populo conclamatur, *Isid. lib. 1. cap. 16.* Dicendum est autem, quòd idèd Ecclesia Romana non recitabat, quia (& inquit Berno, se hoc audisse à Romanis) nulla vniquam fuit hæreseos fæce infecta. Nam, Henrico Imperatore instante, Benedictus Papa VIII. hunc Romæ ritum instituit, ex eodem Bernone, qui aderat, *cap. 2. De quibusdam ad Missam spect.* Baronius quoque anno 1014. sub Benedicto VIII. cœptum esse Symbolum Constantinopolitanum dici in Missa Romæ, ita vt non antea, tradit, & dolet, mutatum fuisse Romæ hunc ritum, Romanæ fidei intemeratæ testem.

l *In omnibus Dominicis.*] *Vvalafrid. Stabo cap. 22. ex Concilio Toletano,* quia in Symbolo habetur articulus

Resurrectionis Christi, *Innocen. III. lib. 2. cap. 51.*

m *In tribus Missis.*] De Natali Domini docet *Microlog. cap. 46.* De Octaua, quia omnes dies infra Octauam pro vna festiuitate computantur, vt tradit *Radulph. Propos. 23.* Et quia Octauæ significant resurrectionem mortuorum, quæ continetur in Symbolo, *Innocen. III. loco citato.* Sed aduerte, quòd in Octaua S. Stephani dicitur *Credo*, propter Octauam S. Ioannis Apostoli, de quo est eadem Regula cum Apostolis, vt mox dicemus.

n *In Epiphania.*] *Microlog. vbi supra:* quia Festum Domini, & in ea celebratur præterea Festum Baptismatis, de quo in Symbolo, *Confiteor vnum Baptisma.* quod adnotauit *Innoc. III. loco cit.* vbi & Symboli meminit infra Octauam Epiphaniæ recitandi.

o *In Cæna Domini.*] *Innocen. III. loco cit.* quia, inquit, ad Eucharistiam respicit illud, *Sanctorum Communionem:* quod quamuis non legatur in Symbolo Missæ Constantinopolitano, puto contineri tamen in eo eiusdem verbo, *Vnum Baptisma:* per quod vna est Sanctorum generatio, & per Eucharistiam deinde, quæ lac dicitur *1. Petr. 2.* vna lactatio, & nutritio, vel in eo verbo, *vnam sanctam Ecclesiam, Catholicam, & Apostolicam,* vt explicat *Durand. lib. 4. cap. 25.*

p *In Paschate Resurrectionis.*] *Radulph. & Innocen. locis citatis.* & ratio patet, quia de Resurrectione Domini in Symbolo fit commemoratio.

q *In Ascensione Domini.*] Quia Festum Domini, *Microlog.* & habetur articulus, *Innocentius III.*

r *In Pentecoste.*] *Radulph. supra:* quia dicitur, *Credo in Spiritum sanctum,* vt ait *Innocentius III.*

f In Festo Corporis Christi.] Ratione supra allata de Cæna Domini. Urbanus IV. instituit.

t In omnibus Festis B. Mariae.] *Microl. cap. 46.* quia de ea in Symbolo, *Innocent. III.* qui tamen mentionem facit Octavæ tantum Assumptionis beatæ Virginis, non Octavæ Natiuitatis eiusdem.

u In Festis duodecim Apostolorum.] De Apostolis *Microl. loco citato*, quia Symboli Auctores. & quia dicitur in Symbolo, *Apostolicam Ecclesiam*; quod habet *Durand. lib. 4. cap. 25.* Evangelistæ censentur Apostolici viri, & Symbolum in eorum Festis dicebatur, teste *Durando ibidem.*

x In utraque Cathedra, &c.] *Microl. loco citato.* & ratio patet, ex titulo Apostolico, de septem his Festis.

y In Festis Inventionis, &c.] *Microl. ibid.* de his duobus Festis. & de Cruce fit mentio in Symbolo: *Crucifixus etiam pro nobis.*

z In Transfiguratione Domini.] *Durand. ibidem tradit.* Festum Christi est. Non ergo renueret *Microl. nec Innocentius III.* quorum temporibus hoc Festum desiderabatur.

a In Festis Angelorum.] *Innoc. III. loco cit. docet*, & ea ratione; quia cum dicimus, *Creatorem cali & terra*, intelligimus Deum Creatorem Angelicæ naturæ & humanæ. In Symbolo Missæ expressè dicitur, & *inuisibilium*, hoc est, Angelorum. A Damaso decretum fuisse Symbolum in Festis Angelorum, scribit *Crassus lib. 2. cap. 30. in suo Cerimoniali.*

b Sancta Maria Magdalena.] Fauct *Innoc. III.* quia in Christi Resurrectione ea fuit Apostolorum Apostola.

c Quatuor Doctorum.] Ea ratio esse potest, quia ipsi docuere populos, &

explicarunt Symboli mysteria. eo verbo quoque fortasse significantur, *Catholicam Ecclesiam*: argumento simili sumpto à Durando supra in verbo, *Apostolicam*, pro Apostolis. Et in Festis quidem quatuor Doctorum Latinorum dici testatur *Burchardus*; imò dicitur etiam fuisse decretum à Gregorio XI. & Urbano VI. in alijs Græcorum, & S. Thomæ, iussit Pius V. sicut & Sixtus V. illud addidit Festo sancti Bonauenturæ.

d Octauarū S. Ioannis Baptiste, &c.] Ita *Innocent. III.* sed ea, inquit, de causa, quia veniunt infra Octauas Apostolorum Petri & Pauli, & Assumptionis beatæ Virginis. vnde & Prefationes dicuntur De Apostolis, & de beata Virgine. Qua ratione dicitur etiam Symbolum in eorum Festis, si occurrant infra Octauas alicuius Patroni loci, seu Tituli Ecclesiæ, licet de Octaua nulla fiat Commemoratio in prædictis Festis.

e Omnium Sanctorum.] *Microl. loco citato.* & ratio est, quia in hoc Festo veneramur B. Virginem, Apostolos, & alios; quibus congruit recitatio Symboli. *Innoc.* putat hoc Festum esse Dedicacionis Ecclesiæ Omnium Sanctorum, de qua statim.

f In Dedicacionibus.] *Microl. loco cit.* addit & causam *Innocent.* quia in Symbolo dicitur, *Sanctam Ecclesiam*; & valet in quatuor his festiuis casibus Ecclesiarum.

g Quibus dedicata est Ecclesia.] Scribit *Durand. lib. 4. cap. 25.* hoc fuisse in vsu apud quosdam. Neque dicas, hanc Rubricam esse eandem cum inferiori, de Titulo Ecclesiæ; quia dantur Tituli Ecclesiarum, qui non sunt Sanctorum, sed Sancti Sanctorum, vt Saluatoris, S. Crucis, & huiusmodi.

h Ha

h *Habetur corpus*, &c.] Symboli recitatio cum sit nobiliorum festorum propria, videtur addere solemnitatem Missæ, in qua illud, præter supradictos dies, recitatur; & idcirco extenditur ad præsentem & sequentes casus in Rubrica descriptos. In Translatione verò Sanctorum non dicerem Symbolum; nisi Officium sit Duplex, quod Translationi principalis tantum Patroni concedere solet sacra Rituum Congregatio.

Quæ verò sit insignis reliquia Sancti, ratione cuius dici queat *Credo* in Missa; eam esse ne dubites, ratione cuius Officium Duplex recitari potest. Gregorius enim XIII. anno 1573. concessit Ecclesijs Hispaniarum, vt possint facere Officium Duplex de Sancto, cuius habetur caput, brachium, crus, quibus sacra Rituum Congregatio die 8. Aprilis 1628. tamquam insignem reliquiam, addidit eam partem corporis, in qua passus est Martyr, modò sit integra, & non parua. Quòd si corpus habeatur integrum, aut illius magna pars, à fortiori Symbolum in Missa recitari debet. Prædicta verò intellige de Reliquijs approbatis, vt declarauit eadem sacra Congregatio die 3. Iunij 1617. & prædicta die 8. Aprilis 1628.

i *Creationis*, &c.] Et iure in tribus his casibus; quia Dominus Apostolicus nominatur in Litanijs, caput est Ecclesiæ Catholicæ & Apostolicæ, de qua in Symbolo: & in Collectis pares sunt illæ duæ, pro Ecclesia, & pro Papa; quæ cum alternatiua, ad libitum Sacerdotis præscribuntur.

l. *Electiois*, &c.] Si in consecratione Ecclesiarum, quantò magis in consecratione Episcoporum; & pertinent Episcopi ad eum articulum, *Catholi-*

cam Ecclesiam. Audi Ambrosium in *Oratione de Obitu fratris sui*: Aduocauit Satyrus ad se Episcopum; nec vllam veram putauit, nisi veræ fidei gratiam; percunctatusq; ex eo est, vtrumnam cum Episcopis Catholicis, hoc est, cum Romana conueniret Ecclesia. Denique Vicarij sunt Apostolorum, vt dicitur in *Ordine Romano, ex Conc. Nicæno cap. 4. de Consecratione Episcopi*. In die Consecrationis Episcopi asserit dici Symbolum *Burchardus*.

m *Quæ in Dominicis*.] *Innoc. VII.* decreuit, dici *Credo* in Festis S. Ioannis Baptistæ, & S. Laurentij, quando veniunt in Dominicis, vt in *Breu. Veneto* 1521. narratur. & hac eadem ratione dicendum erit etiam Symbolum in Vigilijs Natiuitatis Domini, & Epiphaniæ, & in Octaua SS. Innocentium, si venerint in Dominica, nimirum ratione Dominicæ. qui casus fuit omissus in Missali.

n *Patroni alicuius loci*.] Patronus & Titularis Ecclesiæ sunt quidem primæ classis, non ideò tamen illis conuenit, vt dicatur *Credo*; quia non dicitur in Festo sancti Ioannis Baptistæ, quod est primæ classis: sed quia, cum locus fiat celebrior, concurrente populo ad Festum Patroni, seu Tituli Ecclesiæ, æquum est, vt sanctam fidem populus ibidem eum Clero conclamet, & profiteatur. Hinc dicitur *Credo* in Festo sancti Ioannis Baptistæ in propria Ecclesia, ob locum & concursum populi; & ob eundem concursum dicitur etiam in Missis Votiujs, quæ solemniter celebrantur pro re graui, de qua vide supra tit. 8. num. 4. Solus autem concursus populi non facit, vt legitimè dicatur *Credo*, ex Rubricis: alioquin in Ecclesijs ruralibus in omnibus Ecclis diceretur *Credo*.

In

In Vigiliis autem quæ veniunt infra Octavas, & habent Symbolum, non tamen dicitur Symbolum, sicuti neque Hymnus Angelicus; quod habetur in Missali, ex simili Rubrica, in

Missâ Litaniarum maiorum in Festo sancti Marci. eadem enim est ratio in his Feriis maioribus: imò à fortiori, si non in Rogationibus, ergo nec in Vigiliis, quibus illæ præstant.

De Offertorio, Secretis, Præfationibus, & Canone. XII.

Post Symbolum, vel si non sit dicendum, post Evangelium, ° dicitur Dominus vobiscum, ° Oremus, ° deinde Offertorium: postea fit oblatio cum Orationibus, ut in Ordine Missæ. Quæ oblatione facta, dicuntur ° Orationes secretæ, ° secundum numerum Orationum quæ clara voce in principio dictæ sunt: sed ante primam Orationem ° non dicitur Dominus vobiscum, nec aliquid aliud, sed dicto, Suscipiat Dominus Sacrificium, absolutè dicuntur. ° neque etiam ante secundam Orationem dicitur Oremus. ° Terminatur autem prima & ultima Oratio, ut dictum est suprâ in Rubrica de Orationibus: & secretò dicuntur vsque ad illa verba in conclusione, ° Per omnia secula seculorum, quæ clara voce proferuntur, & incipitur Præfatio.

o Dicitur Dominus vobiscum.] Ordo Roman. & introitum demonstrat ad aliud Officium, dum salutat Sacerdos operarios suos, Amalar. lib. 3. cap. 19. inuitaturus quoque ad Orationem monet, nisi Dominus sit nobiscum, non posse nos orare, Innocentius III. lib. 2. cap. 53.

p Oremus.] Ordo item Rom. quo docemur, ut stabiles simus in fide, quam professi sumus in Symbolo, Steph. Eduen. de Sacram. Altar. cap. 12. vel precamur, ut voluntarium Sacrificium acceptabile sit Domino, nec despiciatur cum sacrificio Cain, Amalar. loco citato.

q Deinde Offertorium.] Ordo Romanus, & in Antiphon. sancti Gregorij nomen hoc habetur. Porro Offertorium, auctore Isidoro lib. 6. Etymol. cap. 19. quasi ob fertum. fertum enim dicitur oblatio, quæ in Altari offertur. Fertum, siue feretum, ait Festus,

genus libi dictum, quod crebrius ad Sacra ferebatur. Vel dicitur Offertorium, ab offerendo, quia tunc oblationes fiunt, Innocent. III. lib. 2. cap. 53. vel est offerentium Canticum, Gemm. anima lib. 1. c. 97. Offerendam vocat etiam Amalar. lib. 3. cap. 36.

Quis auctor? Cælestinus, ex Demochare Tom. 4. cap. 15. Eutyrianus, ex Petro ab Opmeer de Off. Missæ, sanctus Gregorius, ex Gemma an. lib. 1. cap. 88. inclinauerat prior in hanc sententiam VValafrid. Strabo c. 22. Ordo sanè conueniens, inquit Innoc. suprâ: nam sequitur prædicationem Euangelij fides in corde, laus in Offertorio, fructus in Sacrificio. Addit Alcuin. cap. de Celebr. Missæ, ad imitationem populi Israël hoc fieri, qui oblationes & vota cum laude Deo offerre consueuerat.

r Orationes secretæ.] Quia secretò dicuntur, Amalar. lib. 3. cap. 20. Ordo